

УДК 37.015.31:73/76

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2026.2.46>**Сидор Михайло Богданович,**

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0000-0003-1616-6075

Researcher ID: Kfq-5970-2024

m_sydor@dspu.edu.ua

НАРАТИВИ ДІЄВОСТІ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА: АСПЕКТИ НАВЧАННЯ, РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ, ЗДІЙСНЕННЯ ТВОРЧИХ ПОСТУПІВ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Висвітлюються аспекти функціонування образотворчого мистецтва в сучасному українському соціумі, окреслюються та аналізуються нарративи його дієвості. У цьому плані образотворче мистецтво розглядається як засіб і чинник навчання, розвитку і виховання підростаючих поколінь, як компонент здобуття відповідних мистецьких професій, як сфера здійснення творчих поступів і як осередок провадження мистецтвознавчих досліджень. **Мета статті** – розкрити «систему дієвості» образотворчого мистецтва в житті українського суспільства, проаналізувати охоплені нею сьогодні сфери життєдіяльності, визначити її обґрунтувати її актуальні нарративи. **Матеріали і методи.** В основі висвітлення заявленої теми – комплексний підхід до її розкриття. Це уможливило об'єктивно проаналізувати ключові аспекти досліджуваного – нарративів дієвості образотворчого мистецтва, – визначити системність їх зв'язків та наступності, вказати і обґрунтувати закономірності такого. Основні серед застосованих методів: пошуково-бібліографічний, мистецтвознавчий, діахронно-синхронний, інтегративний, комплексний і диференційований розбір обстеженого, опрацьованого, з включенням наукового, педагогічного та художнього аналізів суб'єкт-об'єктного постання фактів, явищ, процесів тощо. **Наукова новизна.** Вперше у мистецтвознавчій царині підняте питання про комплексний розгляд образотворчого мистецтва як актуальної та безумовно значимої для українського сьогодення «соціальної інституції», з властивою їй системою дієвості, яка у той чи той спосіб дозволяє вирішувати чимало важливих задач у навчанні, розвитку і вихованні підростаючих поколінь, у здобутті відповідних мистецьких професій, у звершеннях творчих поступів митців, а також у проведенні досліджень, пов'язаних з образотворчим мистецтвом. **Висновки.** Розглянуті нарративи дієвості образотворчого мистецтва дають підстави говорити про реалії власне комплексного функціонування цієї мистецької галузі в сучасному українському суспільстві, про фактичну актуальність, затребуваність і ефективну віддачу цього мистецтва, властивих йому різновидів у різних сферах нинішнього життя. Показано, що усі прикладні застосунки і дії образотворчого мистецтва тісно пов'язані між собою, і хоч у тій чи тій життєвій сфері вони постають по-різному, згідно запитів і потреб, сам аспект формування взаємозв'язків між ними є явищем закономірним.

Ключові слова: образотворче мистецтво, сфери затребуваності, система дієвості, нарративи реалізації, результативність.

Sydor Mykhailo. NARRATIVES OF THE FUNCTIONING OF FINE ART: ASPECTS OF TRAINING, DEVELOPMENT AND UPBRINGING OF THE PERSONALITY, IMPLEMENTATION OF CREATIVE STEPS AND SCIENTIFIC RESEARCH

The aspects of the functioning of fine arts in modern Ukrainian society are highlighted, the narratives of its effectiveness are outlined and analysed. In this regard, fine arts are considered as a means and factor of education, development and upbringing of the younger generations, as a component of obtaining relevant artistic professions, as a sphere of creative progress and as a center for conducting art-historical research. **The purpose of the article** – to reveal the «system of functioning» of fine art in the life of Ukrainian society, to analyse the spheres of life it covers today, to identify and substantiate its current narratives. **Materials and methods.** The coverage of the stated topic is based on a comprehensive approach to its disclosure. This made it possible to objectively analyze the key aspects of the subject of study – narratives of the effectiveness of fine art, – to determine the systematic nature of their connections and continuity, to indicate and substantiate the regularities of such. The main methods used

are: search-bibliographic, art-historical, diachronic-synchronic, integrative, complex and differentiated analysis of the surveyed, worked out, with the inclusion of scientific, pedagogical and artistic analyses of the subject-object emergence of facts, phenomena, processes, etc. **Scientific novelty.** For the first time in the field of art history, the question of a comprehensive consideration of fine arts as a relevant and undoubtedly significant «social institution» for the Ukrainian present has been raised, with its inherent system of effectiveness, which in one way or another allows solving many important tasks in the education, development and upbringing of the younger generations, in acquiring appropriate artistic professions, in achieving creative progress by artists, as well as in conducting research related to fine arts. **Conclusions.** The considered narratives of the effectiveness of fine arts give grounds to speak about the realities of the complex functioning of this artistic field in modern Ukrainian society, about the actual relevance, demand and effective impact of this art, its inherent varieties in various spheres of modern life. It is shown that all applied applications and actions of fine arts are closely interconnected, and although in a particular sphere of life they appear differently, according to requests and needs, the very aspect of the formation of relationships between them is a natural phenomenon.

Key words: fine arts, areas of demand, functioning system, implementation narratives, effectiveness.

Вступ. Теперішнє суспільне життя в усіх своїх аспектах тісно пов'язане з глобалізацією світу, взаємоінтеграцією усіх його сфер і засад існування в цілому. Водночас життя кожної демократично зорієнтованої, свободо- і миролюбної нації, векторованої на прогресивний розвиток, цивілізоване майбутнє, характеризується розлогістю сповідуваних «праведних сенсів» буття, наповнення їх відповідними інтересами, зацікавленнями, запитами, потребами [3, с. 85]. Означене є властивим і для життя кожного індивіду, кожної особистості, якими формується така нація. І для нас, українців, громадян вільної і незалежної України усе це є безумовно важливим.

Конкретизуючи усякі такі інтереси і зацікавлення, запити і потреби, якими повниться життя українського народу, об'єктом розгляду обираємо мистецтво, зокрема таку його галузь як образотворче мистецтво. Ця сфера художньо-творчої діяльності людини, де в оригінальних видових формах постають розмаїті продукти роботи живописців, графіків, скульпторів, є не просто важливою. Для українського суспільства вона була і продовжує бути особливо значимою у планах: навчання, розвитку і виховання молодих поколінь засобами образотворчості; творчого самовираження індивіду через образотворче мистецтво; провадження науково-дослідницької діяльності, вивчення надбань у цій мистецькій царині. Означені вектори затребуваності образотворчого мистецтва ми висуваємо як предмет дослідження, в рамках розгляду якого й сформульована тема нашої статті.

Аналіз досліджень і публікацій. Алгоритм розкриття заявленої теми цієї наукової розвідки зумовлює окреслити стан вивченості сфер і наративів функціонування образотворчого мистецтва, властивих йому аспектів дієвості та значимості в житті українського суспільства.

У цьому контексті насамперед зазначимо, що станом на сьогодні сфера наукового вивчення образотворчого мистецтва повниться доволі чисельними мистецтвознавчими дослідженнями. Цікавими для нас є саме ті праці, які вийшли у світ від початку цього століття. Якщо зосередитися на висвітленні й аналізуванні загальних принципів і аспектів вираження образотворчого мистецтва, сучасних контентів та сфер його дієвості в цілому, інтегрованості його з іншими мистецтвами, галузями художньо-творчих поступів тощо, то тут буде доречним відмітити про наявність таких напрацювань у багатьох вітчизняних науковців, дослідників і теоретиків мистецтва. У цьому руслі актуалізуємо роботи О. Баршинової, Г. Вишеславського, І. Гаюк, О. Голубця, В. Завершинського, Д. Клочко, Р. Косів, А. Ложкіної, А. Максименка, М. Маричевського, І. Павельчук, О. Петрової, А. Пучкова, Ю. Романенкової, О. Семашка, В. Сидоренка, М. Станкевича, Г. Стельмашук, С. Стоян, Л. Турчак, І. Туманова, Н. Урсу, О. Федорука, Р. Шмагало, Р. Яціва та ін. Представлені у них матеріали є вагомим внеском у сучасне наукове бачення образотворчого мистецтва, усвідомлення його як особливої художньо-діяльничої галузі, у якій

всяк істинний митець, кожна творча особистість, їхні дії і досягнення постають як чинники, супровідники та виразники культурно-мистецького розвитку українського суспільства, і нинішнього передусім.

Розглядаючи підняту проблему конкретно за видами образотворчого мистецтва (графікою, живописом, скульптурою), також можна зазначити, що вітчизняна мистецтвознавча царина повниться вагомими і якісними працями про кожен різновид цього мистецтва. Так, зокрема, у висвітленні засад і засобів вираження художньої графіки, аналізуванні тематико-змістових наративів у творчості українських графіків сучасності, сфер застосування графічних робіт, у розкритті теперішніх авторських концепцій графічного унаочнення відтворюваного маємо змістовні дописи і праці О. Берлача, М. Бірюкова, В. Корнієнка, М. Куленка, О. Лагутенко, П. Нестеренка, О. Оленіної, Є. Пандирєва, А. Поліщук, С. Прищенко, М. Резніченка, В. Чебаника, А. Чебикіна, О. Чирви, Т. Шепеть, Р. Яціва та ін.

Дослідження українського живопису сьогодення також отримали своє відображення у цікавих змістовних наукових роботах. Тут і вивчення змістів зображеного, і розбір засад його образотворення, способів безпосереднього вираження та технічного унаочнення, і характеризування інших відповідних аспектів, якими фактично повниться український живопис сьогодення. З особливим акцентом висвітлюються творчі шукання сучасних вітчизняних живописців, здійснюється аналітика породжених ними «нових» живописних виражень, авторських стилів, манер письма і т. ін. Відповідною конкретикою означене віддзеркалене у працях О. Авраменко, О. Антонюка, О. Бучачого, Г. Вахрамєвої, Т. Галькун, М. Волковського, О. Карпенко, К. Касьяненко, Ю. Малежик, В. Марчака, Л. Медвідя, І. Павельчук, О. Панфілової, Т. Прокопович, О. Прядка, О. Сидор-Гібелінди, Б. Сланського, М. Стась, Т. Тимченко, О. Храпачова, А. Шевченка, М. Юр, Л. Янковської та ін.

Щодо наукових вислідів сучасної української скульптури, окреслення засад її

видових та стилістичних виражень, прикладного функціонування, технологій творення, виконання, то в цьому плані актуальними постають роботи А. Балога, А. Білик, Ю. Бірюльова, А. Варивончик, В. Гоголя, О. Голубця, А. Гончаренко, О. Гончарука, А. Гоцалюк, О. Гріщенко, Ю. Диби, Н. Журмій, О. Красноголовця, Л. Лисенко, Б. Мазура, М. Міщенко, В. і В. Одрехівських (батька і сина), М. Протас, В. Сидора, Г. Склярєнко, М. Стрельцової, О. Цугорки, Т. Шмельової, Р. Яціва та ін.

Однак, попри усі змістовні, вповні глибокі й вичерпні розкриття жанрово-видових, сюжетно-змістових, художньо-виражальних, технічних і технологічних аспектів образотворчого мистецтва сьогодення, огляд кожної з означених позицій та цього мистецтва в цілому крізь призму таких наративів, як «українське», «національне», «демократичне», «інноваційне», «творче», «авторське», залишається не актуалізованим питання про комплексність функціонування образотворчого мистецтва, його фактичної «системної участі» у цілій низці взаємопов'язаних та, певною мірою, взаємозалежних сфер життя українського суспільства.

Відповідно до зазначеного, **мета статті** полягає у розкритті «системи дієвості» образотворчого мистецтва в житті українського суспільства, огляді охоплених нею нині сфер життєдіяльності, визначенні й обґрунтуванні її актуальних наративів у таких царинах.

Матеріали і методи. Провідною лінією висвітлення заявленої теми є комплексний підхід до розкриття ключових компонентів предмету цього дослідження, а саме: наративів дієвості образотворчого мистецтва у сферах навчання, розвитку і вихованні особистості, здійснення митцями творчих поступів та провадження науковцями і здобувачами відповідних наукових ступенів мистецтвознавчих досліджень. Підходячи з різних сторін і позицій до розгляду піднятої проблеми, у якості «чисельника» бачимо природу образотворчого мистецтва, його художні наративи, засади вираження мовами графіки, живопису, скульптури. У цей ряд ставимо

і його функціональний потенціал, спроможність впливати на людину, її розвиток, корегувати її життя, наповнювати його відповідними смислами та діями [7, с. 28]. До «знаменника» відносимо реальні сфери дієвості образотворчого мистецтва, його фактичні функціонування в житті нинішнього українського суспільства.

Ключовими у провадженні цього дослідження ми обрали такі методи, як: пошуково-бібліографічний, мистецтвознавчий, діахронно-синхронний, інтегративний, комплексний і диференційований розбір обстеженого, вивченого, з включенням тут наукового, педагогічного і художнього аналізів суб'єкт-об'єктного постановня відповідних фактів, явищ, процесів тощо.

Результати. У мистецтвознавчих вислідах образотворчого мистецтва, аналізах його сутності, характеристиках його різновидів, їх виражальних і прикладних аспектів влучно акцентовано на тому, що в основі мистецької діяльності людини і у цій сфері зокрема лежить не лише смисл творення, не тільки художньо-образна візуалізація уявного чи споглядуваного. Безумовно значимою тут постає соціальна спрямованість таких дійств, їх продуктів, пряма чи опосередкована їхня векторованість на сприйняття, осмислення і споживання соціумом, задоволення його культурних, духовних, естетичних, освітніх запитів, потреб, уподобань [10, с. 11]. Цю істину ми поклали в основу розкриття піднятої нами проблеми, оскільки предмет дослідження носить соціально-прикладний характер, титулується смислами, змістами і діями свого суспільного функціонування.

Початком висвітлення результатів проведеної нами роботи ми обрали питання про місце і роль образотворчого мистецтва у розвитку і вихованні особистості, навчанні елементарних його положень, основ теорії і практики в царинах графіки, живопису та скульптури на рівні загальноосвітньої школи. Дошкільний етап розвитку дитини тут свідомо упускаємо, оскільки апелюємо до тієї «структури входження» образотворчого мистецтва у світ людини, де первинно постає уже вповні активне навчання цього

мистецтва, його видів, з безпосереднім освоєнням найбільш типових положень понятійного апарату, оволодінням відповідними вміннями і навичками виконувати зображення, композиційно організовувати відтворюване, придумувати для нього образи, оригінально їх трактувати тощо [1, с. 15–16].

Ще донедавна у вітчизняній системі загальношкільної освіти навчання, розвиток і виховання учнів засобами мистецтва (образотворчого, музичного) розглядалися переважно диференційовано. У кожному з таких концептів ці їхні три складові також поставали як окремі, самостійні, проте безумовно вагомими й значимими шляхами долучення особистості до царин цих мистецтв. Нині у загальноосвітніх закладах пізнання світу мистецтва явно схиляється до інтегрованої моделі; монопредметне вивчення образотворчого і музичного мистецтв уже буквально «на межі забуття». Тут усе начебто є закономірним, і об'єктивним. Через інтеграцію молода особистість краще соціалізується; діапазон пізнання мистецьких і культурних явищ, досягнень, надбань значно ширший (починаючи з 5 класу, у тандем «музика – образотворче мистецтво» влітаються хореографічне, театральне, екранне мистецтва); сфери, підходи і засоби формування світогляду також стають більш розмаїтими [5, с. 24]. Окрім того, в інтегрованому вивченні мистецтв освоєння їхніх ключових наративів вираження, функціонування тощо об'єднуються спорідненими освітніми, розвивальними і виховними задачами, спільними тематиками занять, векторами і формами діяльності учнів. Це значно підвищує рівень їхньої загальної мистецької ерудованості, якість усвідомлення ними сутнісних характеристик освоєваних мистецтв [4, с. 5–6].

Разом з тим, попри усі «плюси», «позитиви» інтегрованого освоєння мистецтв, яке так інтенсивно активується у сучасній загальноосвітній школі, в ньому завуалювалася важлива проблема, вирішення якої немає й досі. Йдеться власне про кадрове забезпечення викладання предмету «Мистецтво» у середніх та старших класах. На рівні початкових класів, звідки власне

й почала «зароджуватися» ідея інтегрованого вивчення образотворчого та музичного мистецтв і взяла старт на реальне здійснення, цієї проблеми не існує. Педагог початкової школи у процесі навчання пройшов комплексний предметно-методичний вишкіл. Тобто його підготовка включає освоєння теорій та набуття відповідних практик за усіма тими предметами (освітніми галузями), які охоплюються Типовим навчальним планом для початкових класів. А там і образотворче мистецтво, і музичне. Так було «завжди», так є й сьогодні, в рамках настанов і тенденцій Нової української школи.

Зовсім іншою постає ситуація з підготовкою учителів для викладання предмету (освітньої галузі) «Мистецтво» уже буквально з 5 класу. Щоб багато не дискутувати, одразу констатуємо (!) – жоден вищий чи передвищий освітній заклад України не готує і ніколи не готував учителя середньої і старшої загальноосвітньої школи для викладання предмету (освітньої галузі) «Мистецтво». Мовиться про те, що такий педагог має бути дипломованим фахівцем, професіоналом водночас в образотворчому і музичному мистецтві, і це як мінімум, бо ж є ще інші види мистецтва, що включені до вивчення у середніх та старших класах у рамках такого предмету. Щоб стати таким фахівцем, наразі вихід лише один – спочатку слід здобути якусь одну із цих спеціальностей, а потім знову іти навчатися, щоб освоїти другу. Іншого не дано. Однак, реального факту здійснення такого ми не віднайшли ніде.

Якщо підійти до цієї проблеми з тої сторони, що предмет «Мистецтво» у 5-му і наступних класах на «законній» основі можуть викладати (в тандемі, однак кожен своє) вчитель образотворчого мистецтва і вчитель музичного мистецтва, то вона сама собою зникає. Натомість, як показують проведені нами спостереження, з'являється інша проблема, яка є особливо характерною для шкіл з малою чисельністю учнів – чи «назбирається» для кожного з цих учителів годин на повноцінну зарплатну ставку, щоб максимально якісно і щиро віддавати себе професії, сумлінно виконувати свої обов'язки

за фахом, займатися попри це ще й удосконаленням свого художнього і педагогічного рівнів, а не шукати усяких можливих побіжних / додаткових заробітків для свого існування. І це далеко не «якась дрібниця» у нинішньому реально складному житті.

Рухаючись далі, говоримо про дієвість образотворчого мистецтва, наративи його прямого чи опосередкованого функціонування в сферах позашкільної мистецької зайнятості дітей, юнацтва, молоді, відтак у процесах здобуття професій образотворчого спрямування. У цьому плані насамперед апелюємо до істини, що пізнання і вивчення образотворчого мистецтва на різних етапах вікового розвитку людини (дошкільний, молодший, середній, старший шкільний вік і т. д.), у різних сферах / закладах зайнятості ним, оволодіння певними його видами, основами їхнього вираження, техніками, технологіями тощо (у дитячому садку, загальноосвітній школі, закладах позашкільної мистецької освіти (самодіяльному мистецькому об'єднанні, клубі, художній школі, студії, будинку творчості), у художньому училищі, коледжі, академії, університеті з підготовкою фахівців відповідних художніх / художньо-педагогічних професій) здійснюється на засадах концентризму, тобто за концентричним принципом. Йдеться про таке співвідношення усіх процесів навчання, таке структурування навчальних матеріалів, відповідних їм освоюваних понять, явищ, дійств тощо, при якому їх вивчення як таке відбувається багаторазово, повертаючись до одних і тих самих питань, але щораз на вищому, глибшому й складнішому рівні. Завдяки такого підходу відбувається поступове розширення, удосконалення й узагальнення знань, умінь і навичок навколо основних понять образотворчого мистецтва, тобто усього того, що є осердям теорії і практики образотворчості [8, с. 283]. Звідси логічно випливає, що й процеси розвитку та виховання особистості, як здобувача певної мистецької освіти, на кожному «наступному» освітньому рівні і в кожній більш «поглибленій» освітній сфері також характеризуються динамікою розширення й ускладнення усяких вирішуваних тут задач.

Сам аспект діяльності суб'єктів на щойно означених освітніх сферах / рівнях значно відрізняється від того, що відбувається і як відбувається у загальноосвітній школі. Основних причин тут дві. Перша полягає у самих контингентах таких здобувачів художньої освіти. Адже ті особистості, що прагнуть глибше пізнати образотворче мистецтво, оволодіти ним відповідно професійно через навчання у тих чи тих позашкільних мистецько-освітніх закладах, а далі наступних за освітніми рівнями таких інституціях – це вже не той «загал», який вивчає образотворче мистецтво у загальноосвітній школі. Такі вихованні / учні / студенти вирізняються своїм особливим ставленням до світу образотворчого мистецтва, значно вищим інтересом до його проявів чи то загалом, чи то до якогось певного його різновиду, а саме головне – мають для цього відповідні природні задатки. Без хисту до образотворчості, без відповідних художніх обдарувань належної результативності не буде. Оволодіння мистецтвом не терпить наївних розрахунків, що до творчості можна «прилаштуватися». Тут немислимі ні безпідставне чи профанне заглиблення у світ мистецтва, ні, тим паче, вибір навчання, без належних «рекомендацій природи» тої чи тої мистецької професії, а відтак взагалі зв'язування свого майбутнього життя зі світом мистецтва. Другою серед розглядуваних причин постає вже зовсім інший статус викладачів у цих освітніх сферах. Рівні їх теоретичної та художньо-практичної підготовки, формування й удосконалення потенціалу діяти творчо характеризуються більшим заглибленням у різні виражальні аспекти образотворчого мистецтва, як в цілому, так і того чи того його виду. І чим вищий рівень освітнього закладу, то й значно вищі фахові вимоги до таких митців-педагогів.

Акцентуючи тепер на творчості, робимо перехід до наступної частини нашої розвідки – творча діяльність в царині образотворчого мистецтва.

Кожен, хто хоч якимось чином торкається світу мистецтва чи взагалі обирає собі життєвий шлях, пов'язаний з мистецтвом,

і образотворчим зокрема, вже на самому початку таких поступів починає усвідомлювати значимість поняття «творчість». В образотворчому мистецтві творчість розглядається як художня діяльність задля створення нового, оригінального, якому немає аналогів. Це пошук, розробка і втілення художніх образів унаочнюваного, відтворюваного, що вирізняються своєю принциповою новизною. Це також особливий метод художнього вираження, завдяки якому митець презентує своє буквально радикальне чи порівняно відносно «нове», «новаторське» сприйняття і бачення реального та уявного [6, с. 179].

Творчим вираженням живе не тільки сформований митець. Проблема творчого вираження є невід'ємною і важливою складовою в образотворчій діяльності навіть здобувачів мистецької освіти, буквально в усіх означених вище сферах і на усіх освітніх рівнях. Без творчості митець не є повноцінним, а учень багато чого не досягає і не пізнає справжньої істини мистецтва. Не володіючи творчим потенціалом, не підходячи творчо до вирішення будь-якого образотворчого завдання, навіть найпростішого, не можна витворити такого, що буде варте уваги і матиме значення. Навіть якщо виконавець (учень, студент, митець) виконує якесь зображення чи твір на реально високому рівні, дуже якісно, вповні професійно оперує матеріалом, але не вкладає у такий процес жодного творчого підходу, бодай хоч якогось мізерного творчого рішення унаочнюваного, то все одно така виконана робота буде лиш «ремісничим», суто «виконавським» продуктом. Звідси логічний висновок, що в образотворчій діяльності завжди актуальними і нероздільними є два аспекти – це майстерність і творчість. Одне без одного ніколи повноцінно не функціонує.

Важливим моментом у плані розглядуваного є й те, в яких тематичних лініях, жанрових форматах, властивих їм подачах реалізується творчий потенціал учнів / студентів / митців, до яких сфер, проблем і явищ сучасного життя вони звертаються у своїй художній творчості. Значення цього питання генерується реальними запитами і потребами

нинішнього українського суспільства, актуалізацією художнього висвітлення його соціально вагомих і наративів, аспектів національного, духовного, культурного, патріотичного життя, визвольної боротьби проти російського агресора, відстоювання нашої незалежності, бажання бути і жити вільними у демократичному світі.

Як бачимо, проблема творчого вираження в царині образотворчого мистецтва не є якимось окремим, «автономним дійством», відірваним від процесу становлення митця, його постійного розвитку, самовдосконалення і т. ін. Це не якась «ділянка роботи», до якої звертаються і яку виконують виключно професіонали своєї справи. Пізнаючи світ мистецтва, в навчанні, займаючись образотворчою діяльністю навіть уже у молодшому шкільному віці, дитина також постає «творцем» образів, сюжетів, їх зав'язок тощо. Вона вже «модератор» усього того, що виступає продуктом її уяви та фантазії [1, с. 15]. Сказаним підкреслюємо, що творче вираження, творча діяльність тісно пов'язані і з процесом вивчення / освоєння образотворчого мистецтва (на загальношкільному рівні, під час здобуття відповідної мистецької професії), і з безпосередньою роботою уже сформованого, зрілого митця. Без наративів творчості, творчого вираження тут жодні мистецькі поступки немислимі.

Нарешті ми підійшли до цієї частини нашої наукової розвідки, де відстоюємо твердження, що без дослідження мистецтва, належного його комплексного вивчення й осмислення процес пізнання його як такого, оволодіння відповідними йому теоріями й практиками, а відтак і сама професійна діяльність в ньому є неповноцінними. Обумовленістю такого бачимо сучасні принципи і умови життєдіяльності людини, засади і потреби її різнобічного розвитку, завдання бути не лише компетентним у сфері своїх уподобань та професійних поступів, але й дослідником у своїй діяльній царині, виявником і носієм характерних для неї норм і традицій, відтак шукачем і пропагатором відповідних для неї новаторств, удосконалень, відмов від стереотипів, шаблонів і т. ін.

В одній із наших праць [9] ми вже піднімали питання про науково-дослідницьку діяльність у мистецтві, її безпосередній зв'язок з цариною художньої творчості. У висвітлених матеріалах акцентовано, що мистецька творчість, характерні для неї кроки та вираження завжди співіснують з дослідженням мистецтва, цілеспрямованим вивченням змістів і форм його постання, видів і продуктів діяльності тощо. «У тандемі ці два життєдайні джерела мистецтва значно примножують свої сили й потугу, подекуди навіть до такої міри, що видаються невичерпними та нескінченними» [9, с. 95].

Щоб не повторюватись з висвітленням наших доводів про значимість такого тандему, наведемо тут приклад про те, як сьогодні у загальноосвітніх закладах у рамках вивчення образотворчого мистецтва, зокрема вже й молодшими школярами, актуалізується питання щодо проведення ними досліджень мистецтва рідного краю, розвитку мистецтв певної місцевості, вивчення творчих наробків місцевих митців і т. ін. Підходячи професійно до вирішення завдань мистецької освітньої галузі, уже на цьому етапі шкільного навчання учитель спрямовує учнів на елементарне осмислення комплексної діяльності мистецтва, й образотворчого зокрема. Завдяки цьому у них починає формуватися розуміння доцільності вивчення образотворчого мистецтва, засад освоєння його видів, специфіки набуття умінь оперувати відповідними виражальними засобами та матеріалами. У цьому віці діти скеровуються і на елементарне засвоєння істини, що суть образотворчості полягає у «творенні образів» [2, с. 30], тобто у творчій роботі, метою якої є придумування чогось, фантазування на ті чи ті теми, авторське відтворення задуманого певним оригінальним способом, у відповідній композиційній зав'язці тощо. Однак, щоб створити щось нове, оригінальне, треба досліджувати і вивчати те, що є типовим, усталеним, традиційним, шукати у всякому наявному чи уявному, раціональному чи ірраціональному «зерно», яке здатне спродукувати новий образ, нове рішення, нову техніку чи технологію втілення задуманого.

Висновки. Збагачуючи щораз свої знання про образотворче мистецтво, його виражальні можливості, засади і принципи функціонування, стаючи більш свідомим щодо його ролі у житті суспільства, індивідів тощо, і учень / студент, і уже сформований митець чи дослідник мистецтва «переходять» на все вищий і вищий рівень обізнаності у цій мистецькій царині, здатності фахово оперувати художніми засобами, матеріалами, техніками тощо. Усе це звершується не лише завдяки «освітньо-рівневим» вишколам образотворчої теорії і практики, безпосередній плідній художньо-творчій роботі. Вагомим дієвим аспектом тут постає й науково-дослідницька діяльність, властиве їй вивчення, опрацювання та аналізування об'єкту / предмету дослідження, визначення, систематизування та класифікування його сутнісних рис, ознак, характеру постання, виражальних наративів тощо. І усе це, як закономірність, відбувається за

принципом «руху по спіралі» – від простого до складного, від поверхневого до заглибленого. В іншому контексті розглянуті наративи дієвості образотворчого мистецтва можуть бути потрактовані як «кругове» взаємодоповнення одне одному, як певні ключові ланки належного вивчення й осмислення образотворчого мистецтва, алгоритму професійної поведінки в ньому, задля його фахового творення, поцінювання й пропагування.

Подальші наші дослідження у цій сфері передбачають розкриття засад творчого вираження митця, специфік сучасного авторського трактування відтворюваного художниками-графіками, живописцями та скульпторами. За кожним із цих напрямів заплановано укласти класифікаційні характеристики сучасних авторських зображувальних технік, манер і стилістик трактування унаочнюваного, безпосередніх форматів його представлення тощо.

Література:

1. Бовсунівський В. М. Реалізація завдань мистецької освітньої галузі в початкових класах Нової української школи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. 2021. Вип. 8. С. 14–18. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.03>
2. Гаюк І. Сучасне мистецтво – проблемність підходів у визначенні сутності феномену. *Вісник ЛНАМ*. 2024. Вип. 52. С. 26–37. DOI: <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2024-52-3>
3. Малежик Ю. М. Передумови та тенденції розвитку сучасного образотворчого мистецтва (друга половина XX – початок XXI століття). *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2024. Вип. 6. С. 81–87. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2024.6.10>
4. Мартинова В. П. Мистецтво : особливості викладання в початковій школі. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 111 с.
5. Масол Л. М. Інтеграція? Інтеграція. Інтеграція... Інтеграція! (Поліцентрична інтеграція змісту загальної мистецької освіти). *Мистецтво та освіта*. 2020. № 1 (95). С. 20–27. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-1-20-27>
6. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 216 с.
7. Семашко О. М. Соціологія мистецтва. Львів : «Магнолія плюс», видавець СПД ФО В. М. Піча, 2006. 244 с.
8. Сидор М., Савчин Г. Традиції і новації у сучасних технологіях навчання образотворчого мистецтва : особливості оволодіння основами малювання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 54. Т. 2. С. 281–287. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-2-43>
9. Сидор М. Художньо-творча та науково-дослідницька діяльності у мистецтві : точки дотичності. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 53. Т. 2. С. 91–96. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-2-13>
10. Станкевич М. Теорія рами. Вибрані праці з історії і теорії мистецтва. Львів : «СКІМ», 2015. 168 с.

References:

1. Bovsunivskiy, V. M. (2021). Realizatsiia zavdan mystetskoï osvitoï haluzi v pochatkovykh klasakh Novoi ukrainskoï shkoly [Implementation of the tasks of the art education sector in the primary grades of the New Ukrainian school]. *Scientific journal of the National Polytechnic University named after M. P. Dragomanov. Series 5. Pedagogical sciences : realities and prospects*. Issue 8. Pp. 14–18. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.03> [in Ukrainian]
2. Haiuk, I. (2024). Suchasne mystetstvo – problemnist pidkhodiv u vyznachenni sutnosti fenomenu [Contemporary art – problematic approaches in defining the essence of the phenomenon]. *Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*. Issue 52. Pp. 26–37. DOI: <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2024-52-3> [in Ukrainian]
3. Malezhyk, Yu. M. (2024). Peredumovy ta tendentsii rozvytku suchasnoho obrazotvorchoho mystetstva (druha polovyna XX – pochatok XXI stolittia) [Prerequisites and trends in the development of modern fine art (second half of the 20th – beginning of the 21st century)]. *Ukrainian art discourse*. Issue 6. Pp. 81–87. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2024.6.10> [in Ukrainian]
4. Martynova, V. P. (2019). Mystetstvo : osoblyvosti vykladannia v pochatkovii shkoli [Art : features of teaching in primary school]. Kharkiv : Drukarnia Madryd. 111 p. [in Ukrainian]
5. Masol, L. M. (2020). Intehratsiia? Intehratsiia. Intehratsiia... Intehratsiia! (Politsentrychna intehratsiia zmistu zahalnoi mystetskoï osvity) [Integration? Integration. Integration... Integration! (Polycentric integration of the content of general art education)]. *Art and education*. No. 1 (95). Pp. 20–27. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-1-20-27> [in Ukrainian]
6. Pasichnyi, A. M. (2008). Obrazotvorche mystetstvo. Slovnyk-dovidnyk [Fine art. Dictionary-reference]. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan. 216 p. [in Ukrainian]
7. Semashko, O. M. (2006). Sotsiologiia mystetstva [Sociology of art]. Lviv : «Mahnoliia plus», vydavets SPD FO V. M. Picha. 244 p. [in Ukrainian]
8. Sydor, M., Savchyn, H. (2022). Tradytsii i novatsii u suchasnykh tekhnolohiiakh navchannia obrazotvorchoho mystetstva : osoblyvosti ovolodinnia osnovamy maliuvannia [Traditions and innovations in modern technologies of teaching fine arts: features of mastering the basics of drawing]. *Current issues in the humanities*. Issue 54. Vol. 2. Pp. 281–287. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-2-43> [in Ukrainian]
9. Sydor, M. (2022). Khudozhno-tvorcha ta naukovo-doslidnytska diialnosti u mystetstvi : tochky dotychnosti [Artistic, creative and scientific research activities in art: points of contact]. *Current issues in the humanities*. Issue 53. Vol. 2. Pp. 91–96. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-2-13> [in Ukrainian]
10. Stankevych, M. (2015). Teoriia ramy. Vybrani pratsi z istorii i teorii mystetstva [Frame theory. Selected works on the history and theory of art]. Lviv : «SKIM». 168 p. [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 06.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)